การประเมินความรู้เกี่ยวกับภัยพิบัติ และการรับรู้ความเสี่ยงภัยพิบัติ ในกลุ่มประชาชนคนไทย อายุ 15-60 ปี ในเขตจังหวัดภาคเหนือ ประเทศไทย

Assess the knowledge and awareness of disaster risks among 15 – 60 years old in Chiang Mai

ศุจิมน มังคลรังษี [1] และ ศิวัช กาศสนุก[2]

Sujimon Mungkalarungsi [1] and Siwat Katsanook[2]

นักวิจัยอิสระ [1] และโรงเรียนมงฟอร์ตวิทยาลัย [2]

Independent research [1] Montfort College[2]

*Corresponding author, email: khunsujimon.m@gmail.com

Retrieved 27-06 -2024; **Revised** 14-08-2024; **Accepted** 24-03-2025

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับความรู้ และการรับรู้ความเสี่ยงเกี่ยวกับความเสี่ยงจากภัยพิบัติ และ 2) เพื่อศึกษาปัจจัย ทำนาย ระดับการรับรู้ความเสี่ยงภัยพิบัติในพื้นที่อยู่อาศัย การศึกษาครั้งนี้เป็น วิจัยเชิงปริมาณ ใช้ทฤษฎีเกี่ยวกับความรู้ทัศนคติและพฤติกรรม (KAP) เป็นกรอบการวิจัย กลุ่มตัวอย่างคือประชาชนอายุ 15-60 ปี ในเขตจังหวัดภาคเหนือ จำนวน 434 คน เป็นการเก็บตัวอย่างแบบสุ่ม เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามออนไลน์ (Google Form) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า

1.กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้และความตระหนักเกี่ยวกับความเสี่ยงจากภัยพิบัติ อยู่ระดับปานกลาง ร้อยละ 49.08

2.กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับการรับรู้ความเสี่ยงภัยพิบัติในพื้นที่อยู่อาศัยอยู่ระดับต่ำ ร้อยละ 37.56

3.ความรู้และความตระหนักเกี่ยวกับความเสี่ยงจากภัยพิบัติ เป็นปัจจัยทำนายการรับรู้ความเสี่ยงภัยพิบัติในพื้นที่อาศัย (Beta = 0.11, p-value <0.05) สามารถทำนายได้ร้อยละ 11.00

จากผลการศึกษา ควรเพิ่มการอบรมและการให้ความรู้เกี่ยวกับการเตรียมพร้อมรับมือภัยพิบัติโดยใช้ประสบการณ์จากพื้นที่ที่เคยประสบภัยเป็นแนวทาง รวมเนื้อหาการเตรียมพร้อมในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระตุ้นให้ประชาชนทบทวนแผนฉุกเฉินของครอบครัว พัฒนาระบบการสื่อสารใน

ภาวะฉุกเฉิน และขยายการวิจัยไปยังพื้นที่อื่นๆ เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อความรู้และความตระหนักเกี่ยวกับภัยพิบัติในแต่ละพื้นที่

คำสำคัญ: การรับมือภัยพิบัติ;ความเสี่ยง;ความรู้เกี่ยวกับภัยพิบัติ

Abstract

The objectives of this research are to: 1) assess the knowledge and awareness of disaster risks, and 2) study the predictive factors for risk perception of disasters in the area. This is quantitative research based on KAP Theory, studying 434 Thai people aged 15-60 years old living in the northern provinces of Thailand. The data was randomly collected via an online questionnaire (Google Form). Descriptive statistics such as frequency, percentage, mean, and standard deviation, along with linear regression analysis, were used to analyze the data.

The results showed that:

1. The majority of participants revealed a moderate level of knowledge and awareness of disaster risks (49.08%).
2. Most participants had a low level of risk perception of disasters in residential areas (37.56%).
3. Knowledge and awareness of disaster risk were predictive factors for risk perception of disaster risks in residential areas (Beta = 0.11, p-value <0.05), predicting 11.00% of the variance.

Based on the study's results, there should be an increase in training and education on disaster preparedness, using experiences from previously affected areas as a guideline. This should include disaster preparedness content in the basic education curriculum, encourage the public to regularly review family emergency plans, develop emergency communication systems, and expand research to other areas to compare and identify factors affecting disaster knowledge and awareness in different regions.

Keywords: Disaster preparedness; Risk perception; Disaster Knowledge

บทนำ

ภัยพิบัติก่อให้เกิดภัยคุกคามที่สำคัญต่อชุมชนทั่วโลก ส่งผลกระทบต่อชีวิต การดำรงชีวิต และโครงสร้างพื้นฐาน (This National disaster Risk Management Plan, 2015) ในพื้นที่เขตเมือง ในจังหวัดในภาคเหนือ ประเทศไทย ประชากรหนาแน่น การขยายตัวของเมืองอย่างรวดเร็ว และ ความเปราะบางทาง

ภูมิศาสตร์ (ปาริสุทธิ์ สีทองดี และคณะ, 2559; สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย, 2557; สร้อยสุดา เกสรทอง และคณะ, 2558) ทำให้ความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับภัยพิบัติทางธรรมชาติ และภัยพิบัติที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์เพิ่มขึ้นและรุนแรงขึ้น ในขณะที่เมืองเติบโตและพัฒนา อย่างต่อเนื่องการทำความเข้าใจความรู้และความตระหนักเกี่ยวกับความเสี่ยงจากภัยพิบัติในกลุ่มประชากร จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเตรียมพร้อมรับมือกับภัยพิบัติ การตอบสนอง จังหวัดใน ภาคเหนือ ในประเทศไทยเผชิญกับความเสี่ยงต่างๆ เช่น น้ำท่วม แผ่นดินถล่ม แผ่นดินไหว ไฟป่า มลพิษทางอากาศ อุบัติเหตุการขนส่ง อุบัติเหตุทางอุตสาหกรรม และการระบาดของโรค อันตราย เหล่านี้ก่อให้เกิดภัยคุกคามต่อชีวิต ทรัพย์สิน และสุขภาพของประชาชน การจัดการความเสี่ยงจาก ภัยพิบัติและการตอบสนองต่อเหตุฉุกเฉินมีความสำคัญมากเพราะช่วยปกป้องชีวิตและทรัพย์สิน ลดผลกระทบทางเศรษฐกิจ และช่วยให้ชุมชนฟื้นตัวได้ดีขึ้น การเตรียมพร้อมและตอบสนองที่มี ประสิทธิภาพยังลดความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อม และเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาอย่างยั่งยืน ทำให้การพัฒนาในพื้นที่ต่างๆ มั่นคงและปลอดภัย. (Ready for anything, 2013; BangkokPost, 2012) การศึกษาที่ผ่านมาได้เน้นถึงความสำคัญของความ ตระหนักรู้ของชุมชนและการเตรียมพร้อมในการลดผลกระทบของภัยพิบัติ (Songlar et al., 2019; ฐิติรัตน์ ทองม่วงและคณะ, 2561; Musigapong, 2013)

เนื่องจากพื้นที่ภาคเหนือของประเทศไทยมีความเสี่ยงต่อการเผชิญกับความท้าทายเฉพาะ เช่น ภัยพิบัติทางธรรมชาติที่เกิดบ่อยครั้งและการขยายตัวของเมืองอย่างรวดเร็ว ทำให้มีความจำเป็นในการทำความเข้าใจว่าประชาชนรับรู้และเตรียมพร้อมต่อความเสี่ยงเหล่านี้อย่างไร งานวิจัยก่อนหน้านี้ได้ชี้ให้เห็นแนวโน้มทั่วไป แต่ยังคงมีช่องว่างในการทำความเข้าใจความรู้เฉพาะและพฤติกรรมการเตรียมพร้อมของกลุ่มประชากรต่างอย่างไรก็ตาม มีการวิจัยอย่างจำกัดเพื่อ สำรวจความรู้ การรับรู้และพฤติกรรมเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับความเสี่ยงจากภัยพิบัติในกลุ่มประชากรต่างๆ ในพื้นที่จังหวัดภาคเหนือ

คำถามของการวิจัยนี้คือ 1) ประชาชนในเขตจังหวัดภาคเหนือมีความรู้เกี่ยวกับความเสี่ยงภัยพิบัติอย่างไร 2) ประชาชนในเขตจังหวัดภาคเหนือมีการรับรู้ความเสี่ยงภัยพิบัติในพื้นที่อยู่อาศัยอย่างไร และ 3) ปัจจัยใดสามารถทำนายระดับการรับรู้ความเสี่ยงภัยพิบัติ

วัตถุประสงค์การศึกษา

1. เพื่อประเมินระดับความรู้เกี่ยวกับความเสี่ยงจากภัยพิบัติ
2. เพื่อประเมินระดับการรับรู้ความเสี่ยงภัยพิบัติในพื้นที่อยู่อาศัย
3. ปัจจัยทำนายระดับการรับรู้ความเสี่ยงภัยพิบัติในพื้นที่อยู่อาศัย

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยที่ผ่านมาชี้ให้เห็นถึงผลกระทบสำคัญของภัยพิบัติทางธรรมชาติและภัยพิบัติที่เกิดจากมนุษย์ต่อชุมชนทั่วโลก โดยมีผลกระทบต่อชีวิต การดำรงชีวิต และโครงสร้างพื้นฐาน (This National

Disaster Risk Management Plan, 2015) โดยเฉพาะในพื้นที่เขตเมืองในจังหวัดภาคเหนือของประเทศไทย ที่มีจุดเด่นคือ ประชากรหนาแน่น การขยายตัวของเมืองอย่างรวดเร็ว และภูมิภาคซึ่งเป็นจุดเสียดสีของเปลือกโลก (ปาริสุทธิ์ สีทองดี และคณะ, 2559; สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย, 2557; สร้อยสุดา เกสรทอง และคณะ, 2558). ทำให้เกิดความเสี่ยงจากภัยพิบัติทางธรรมชาติและภัยพิบัติที่เกิดจากมนุษย์ที่รุนแรงขึ้น ซึ่งระบุถึงการเติบโตและพัฒนาของเมืองที่ต่อเนื่อง การจัดการความเข้าใจและความรู้เกี่ยวกับความเสี่ยงจากภัยพิบัติ มีความสำคัญสูงต่อการป้องกันและการตอบสนองต่อภัยพิบัติ การจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติและการตอบสนองในภาคเหนือของประเทศไทยต้องเผชิญกับความเสี่ยงต่างๆ เช่น น้ำท่วม แผ่นดินถล่ม แผ่นดินไหว ไฟป่า มลพิษทางอากาศ อุบัติเหตุการขนส่ง อุบัติเหตุทางอุตสาหกรรม และการระบาดของโรคอันตราย ซึ่งเกิดความเสียหายต่อชีวิต ทรัพย์สิน และสุขภาพของประชาชน การจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติและการตอบสนองต่อเหตุฉุกเฉินเป็นสิ่งสำคัญเพื่อปกป้องชีวิตและทรัพย์สิน ลดผลกระทบทางเศรษฐกิจ สนับสนุนการฟื้นฟูชุมชน และสนับสนุนการพัฒนาอย่างยั่งยืน (BangkokPost, 2012, 2013) การวิจัยก่อนหน้านี้ย้ำความสำคัญของการเพิ่มความตระหนักรู้และการเตรียมพร้อมในชุมชน เพื่อลดผลกระทบจากภัยพิบัติ (Songlar et al., 2019; ฐิติรัตน์ ทองม่วง และคณะ, 2561; Musigapong, 2013).

ทฤษฎีการรับรู้ (Perception Theory) (ภารดี เทพคายน, 2564) เป็นทฤษฎีสำคัญในจิตวิทยาและการวิจัยพฤติกรรมมนุษย์ ซึ่งหมายถึงกระบวนการที่สมองตีความข้อมูลจากประสาทสัมผัส ทฤษฎีหลักๆ ได้แก่ ทฤษฎีการประมวลผลข้อมูล (Information Processing Theory) ที่มองว่าการรับรู้เป็นกระบวนการประมวลผลข้อมูล ทฤษฎีการรับรู้แบบสร้างสรรค์ (Constructivist Theory) ที่มองว่าการรับรู้เกิดจากการสร้างความหมายโดยใช้ประสบการณ์ (มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, 2564) และทฤษฎีการรับรู้แบบสมบูรณ์ (Gestalt Theory) ที่มองหาความสมบูรณ์และรูปแบบจากข้อมูล ปัจจัยที่มีผลต่อการรับรู้ได้แก่ ประสบการณ์และความรู้ที่มีอยู่ก่อน สภาพแวดล้อมและบริบทที่ข้อมูลถูกนำเสนอ และลักษณะทางจิตวิทยาของบุคคล เช่น ความเชื่อ มุมมอง และอารมณ์ (มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, 2566) ซึ่งมีผลต่อการตีความข้อมูลใหม่ การรับรู้ความเสี่ยงจากภัยพิบัติจะแตกต่างกันในพื้นที่ที่มีการเกิดภัยพิบัติบ่อยครั้งและพื้นที่ที่มีการจัดการภัยพิบัติที่มีประสิทธิภาพ ทฤษฎีการรับรู้มีการประยุกต์ใช้ในหลายด้าน เช่น การศึกษา การจัดการภัยพิบัติ และการตลาด การประยุกต์ใช้ทฤษฎีการรับรู้ช่วยในการออกแบบหลักสูตรและวิธีการสอน การพัฒนากลยุทธ์การจัดการภัยพิบัติ และการวิเคราะห์และพัฒนากลยุทธ์การตลาด โดยสรุป ทฤษฎีการรับรู้ช่วยในการทำความเข้าใจปัจจัยที่มีผลต่อการรับรู้และการพัฒนากลยุทธ์ในการจัดการและปรับปรุงกระบวนการรับรู้ในบริบทต่างๆ

ทฤษฎี KAP (Knowledge, Attitude, and Practice) เป็นทฤษฎีที่ศึกษาพฤติกรรมมนุษย์โดยเน้นที่สามองค์ประกอบหลัก คือ ความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติ ความรู้หมายถึงข้อมูลและความเข้าใจที่บุคคลมีเกี่ยวกับเรื่องหนึ่งๆ ทัศนคติคือความรู้สึกหรือมุมมองที่มีต่อเรื่องนั้นๆ ซึ่งสามารถเป็นไปในทางบวกหรือลบ ส่วนการปฏิบัติหมายถึงการกระทำหรือพฤติกรรมที่บุคคลนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน (Wang et al., 2020) ทฤษฎีนี้มักถูกใช้ในงานวิจัยด้านสาธารณสุข การศึกษา และการจัดการภัยพิบัติ เช่น การศึกษาพฤติกรรม

การป้องกันโรค การเตรียมพร้อมรับมือกับภัยพิบัติ หรือการเรียนรู้ของนักเรียน โดยทฤษฎี KAP ช่วยให้เราเข้าใจว่าความรู้และทัศนคติของบุคคลมีผลต่อการปฏิบัติอย่างไร ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการพัฒนากลยุทธ์เพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของคนในชุมชน (มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2555)

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามทฤษฎีเกี่ยวกับความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรม (KAP Theory) (Zhong Qiquan, 2021). โดยมีรายละเอียดดังนี้

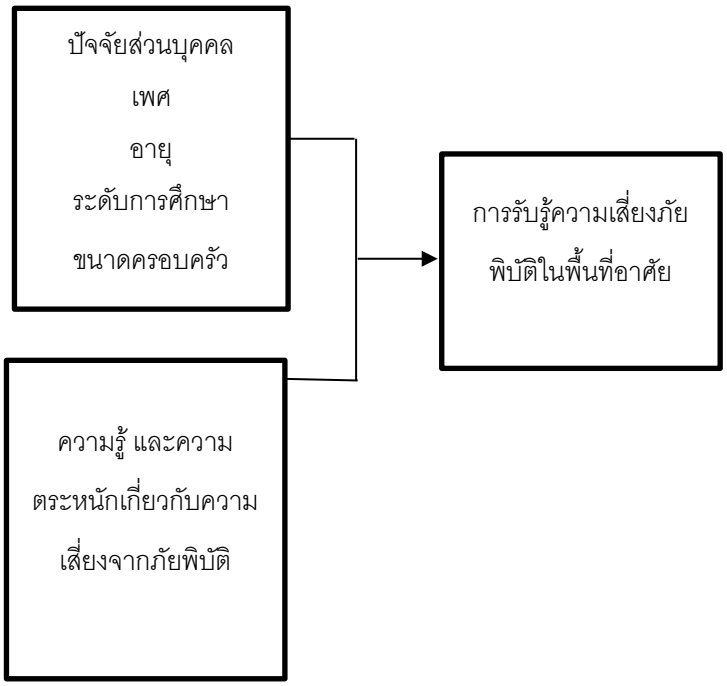

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ พื้นที่วิจัยคือจังหวัดภาคเหนือของประเทศไทย ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย น่าน ลำปาง ลำพูน สุโขทัย อุตรดิตถ์ พิษณุโลก และ เพชรบูรณ์ ประชากรคือประชาชนอายุ 15-60 ปี ที่สามารถเข้าถึงอินเตอเน็ตได้ (ไม่ทราบจำนวนประชากร) คำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างด้วยสูตรของ Cochran (Cochran, 2021) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 356 คน ใช้วิธีการคัดเลือกแบบการสุ่ม (Random sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสอบถามออนไลน์ (Google Form) รวบรวมข้อมูลระหว่างวันที่ 15 มีนาคม -30 เมยายน พ.ศ. 2567 มีอาสาสมัครเต็มใจเข้าร่วมการศึกษาครั้งนี้ทั้งหมดจำนวน 434คน ทางผู้วิจัยจึงขอใช้ข้อมูลทั้งหมดในการศึกษาครั้งนี้ นำข้อมูลเชิงปริมาณมาวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ และใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inferential

Statistics) วิเคราะห์ปัจจัยที่มีอำนาจทำนาย ตัวแปรตาม ด้วยสมการถดถอยเชิงเส้น (Linear regression analysis)

เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้คือแบบสอบถามออนไลน์ ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นตามกระบวนการพัฒนาเครื่องมือวิจัย ดังนี้

1) ศึกษาเกี่ยวกับการป้องกันภัยพิบัติ ความเสี่ยง การรรับมือ ภัยพิบัติ การ จากกองป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (National Disaster Prevention and Mitigation Committee, 2015; World Health Organization Geneva, 2005; Phongphuttha, 2021)

2) ศึกษาเอกสาร และงานวิชาการที่เกี่ยวข้องที่ได้รับการเผยแพร่ในวารสารวิชาการ ในช่วงปี 2018-2023 และได้นำมาพัฒนาเป็นแบบสอบถามประกอบไปด้วย 3 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 คำถามส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ทั้งหมดจำนวน 8 ข้อ ประกอบไปด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด ขนาดครอบครัว เขตที่อยู่อาศัย เคยเรียนการปฐมพยาบาล เคยเรียนการทำ CPR และการใช้ AED และ ว่ายน้ำเป็น

ส่วนที่ 2 แบบประเมินความรู้ และการรับรู้ความเสี่ยงภัย ทั้งหมดจำนวน 23 ข้อ ลักษณะคำถามเป็นแบบมีตัวเลือก 4 ข้อ โดยมีข้อที่ถูกเพียงข้อเดียว ข้อที่ตอบถูกจะนำคะแนนมารวมกัน พิสัยเท่ากับ 0-23 เกณฑ์การแปลผลคะแนนมีดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงการแปลผลการประเมินความรู้ และการรับรู้ความเสี่ยงภัย [Bloom 1971]

ร้อยละ	คะแนน	การแปลผล
80-100	18-23	ระดับดี
60-79	14-17	ระดับปานกลาง
<60	<14	ระดับต่ำ

ส่วนที่ 3 แบบประเมินการรับรู้ความเสี่ยงภัยพิบัติในพื้นที่อยู่อาศัย ทั้งหมดจำนวน 10 ข้อ ลักษณะคำถามเป็นแบบมาตรวัดความคิดเห็น (Likert Scale) 1-5 โดย 5 เสี่ยงมากที่สุด, 4 เสี่ยงมาก, 3 เสี่ยงบ้าง, 2 เสี่ยงน้อย, และ 1 ไม่มีความเสี่ยง คำตอบทุกข้อจะถูกนำคะแนนที่ตอบมารวมกัน พิสัยเท่ากับ 10-50

ตารางที่ 2 แสดงการแปลผลการรับรู้ความเสี่ยงภัยพิบัติในพื้นที่อยู่อาศัย [Bloom 1971]

ร้อยละ	คะแนน	การแปลผล
80–100	40–50	ระดับสูง
60–79	30–39	ระดับปานกลาง
<60	<30	ระดับต่ำ

การตรวจสอบเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลสำหรับการศึกษาครั้งนี้ได้รับการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญด้านการแพทย์ฉุกเฉินและการป้องกันภัยพิบัติ 3 ท่าน โดยมีค่าดัชนีการชุมนุม (IOC) เท่ากับ 1.0 และได้ทำ การทดลอง (Try Out) แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ต่าง ๆ จำนวน 10 คนเพื่อทดสอบความ ยากง่ายของคำถาม โดยไม่มีการแก้ไขคำถามเพิ่มเติม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้เก็บข้อมูลแบบสุ่ม (Random sampling) ด้วยแบบสอบถามออนไลน์ (Google Form) โดยการส่งบัตรเชิญให้เข้าร่วม การศึกษาให้กับกลุ่มสังคมออนไลน์ เช่นกลุ่มการศึกษา ท่องเที่ยว ยานยนต์ บ้านและสวน เกมส์ หางาน กีฬา สัตว์เลี้ยง ทำอาหาร และตลาดนัด มีอาสาสมัครเต็มใจ เข้าร่วมการศึกษาครั้งนี้ทั้งหมดจำนวน 434 คน ทางผู้วิจัยจึงขอใช้ข้อมูลทั้งหมดในการศึกษาครั้งนี้

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ และ ใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) วิเคราะห์ปัจจัยที่มีอำนาจทำนาย ตัวแปรตาม ด้วยสมการถดถอยเชิงเส้น (Linear regression analysis)

ผลการศึกษา

วัตถุประสงค์ที่ 1. ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับความรู้และความตระหนักเกี่ยวกับความเสี่ยงจากภัยพิบัติ ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 49.08

ตารางที่ 3 ระดับความรู้และความตระหนักเกี่ยวกับความเสี่ยงจากภัยพิบัติของกลุ่มตัวอย่าง

จำนวน (ร้อยละ)	คะแนนร้อยละ	การแปลผล
116 (26.73)	80–100 (18–23)	ระดับดี
213 (49.08)	60–79 (14–17)	ระดับปานกลาง
105 (24.19)	<60 (<14)	ระดับต่ำ

จากตารางที่ 3 กลุ่มตัวอย่างมีระดับความรู้และความตระหนัก เกี่ยวกับความเสี่ยงจากภัยพิบัติ ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 49.08 รองลงมาอยู่ในระดับดี ร้อยละ 26.73 และระดับต่ำ ร้อยละ 24.19 วัตถุประสงค์ที่ 2. ผลการวิจัยพบว่า ระดับการรับรู้ความเสี่ยงภัยพิบัติในพื้นที่อยู่อาศัยมีอยู่ระดับต่ำ ร้อยละ 37.56

ตารางที่ 4 ระดับการรับรู้ความเสี่ยงภัยพิบัติในพื้นที่อยู่อาศัยที่ของกลุ่มตัวอย่าง

จำนวน (ร้อยละ)	**คะแนนร้อยละ**	**การแปลผล**
136 (31.34)	80-100 (40-50)	ระดับสูง
135 (31.10)	60-79 (30-39)	ระดับปานกลาง
163 (37.56)	<60 (<30)	ระดับต่ำ

จากตารางที่ 4 ระดับการรับรู้ความเสี่ยงภัยพิบัติในพื้นที่อยู่อาศัยมีอยู่ระดับต่ำ ร้อยละ 37.56 และรองลงมาอยู่ใน ระดับสูง ร้อยละ 31.34 และ ระดับปานกลาง ร้อยละ 31.10

วัตถุประสงค์ที่ 3. ผลการวิจัยพบว่า ความรู้และความตระหนักเกี่ยวกับความเสี่ยงจากภัยพิบัติเป็นปัจจัยทำนายการรับรู้ความเสี่ยง ภัยพิบัติในพื้นที่อาศัย (Beta = 0.11, p-value <0.05) สามารถทำนายได้ร้อยละ 11.00

ตารางที่ 5 ปัจจัยทำนายการรับรู้ความเสี่ยงภัยพิบัติในพื้นที่อาศัย

ตัวแปร	**B**	**Std. Error**	**Beta**	***p*-Value**
เพศ	.304	1.122	.015	.787
อายุ	-1.551	.419	-.198	.000
ระดับการศึกษาสูงสุด	.431	1.004	.025	.668
ขนาดครอบครัว	.509	.9771	.025	.603
เคยเรียนการปฐมพยาบาล	.016	1.198	.001	.989
เคยเรียนการทำ CPR	-1.058	1.135	-.051	.352
ว่ายน้ำเป็น	.149	1.075	.007	.890
ความรู้เกี่ยวกับภัยพิบัติ	.333	.155	.110	.031

อภิปรายผล

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีความรู้ และความตระหนัก เกี่ยวกับความเสี่ยงจากภัยพิบัติ อยู่ระดับปานกลาง ร้อยละ 49.08 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกลุ่ม ตัวอย่างที่ทำการศึกษาในครั้งนี้อยู่ อาศัยในพื้นที่จังหวัดภาคเหนือของประเทศไทย ซึ่งเป็นพื้น ที่ที่ไม่เคยเกิดภัยพิบัติใหญ่ทั้งจากธรรมชาติ และจากมนุษย์กลุ่มตัวอย่างจึงอาจไม่ได้มีความ ตระหนักเกี่ยวกับภัยพิบัติมากนัก เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มตัวอย่าง ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่ มีการเกิดภัยพิบัติบ่อย ๆ ประชาชนส่วนใหญ่จะมีความรู้และความตระหนักเกี่ยวกับภัยพิบัติสูงกว่า (Songlar et al, 2019; Pirutchada Musigapong. 2013) การศึกษาของ สายฝน สุเอียนทรเมธี (2015) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการจัดการ เตรียมพร้อมรับมือต่อภัยพิบัติต่างๆ ในประเทศญี่ปุ่นโดยอาศัยความร่วมมือกันของหลายหน่วยงาน ในสังคมทั้งนี้ที่ญี่ปุ่นมีความพร้อมในการรับมือต่อภัยพิบัติมาจากการที่ญี่ปุ่นเคยพบเจอภัยพิบัติมามากมายนั้นเอง จากการศึกษาของ Aliza K. Aliza, Bhandari, and Osamu Takahashi (2022) ที่ทำศึกษาความรู้ ทัศนคติ การปฏิบัติและการรับรู้อุปสรรคในการเตรียมพร้อมรับมือภัยพิบัติทางธรรมชาติของผู้อพยพชาวเนปาลที่อาศัยอยู่ใน ประเทศญี่ปุ่น พบว่าคะแนนเฉลี่ยของผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งเป็นชาวเนปาล นั้นอยู่ในระดับที่ต่ำมาก โดยในมุมหนึ่งสามารถมองได้ว่าเป็นเพราะอุปสรรคทางด้านภาษา แต่ในอีกมุมหนึ่งทำให้ เห็นว่าชาวเนปาลที่มาอาศัยอยู่ในญี่ปุ่นนั้น ไม่เคยพบเจอกับภัยพิบัติ ส่งผลให้ไม่มีความรู้เพียงพอ ที่จะตอบแบบสอบถาม ผลการศึกษาครั้งนี้เป็นไปในแนวทางเดียวกันกับ การศึกษาของ ฐิติรัตน์ ทองม่วง และคณะ (2561) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้เจตคติและพฤติกรรมใน การเตรียมพร้อมรับมือภัยพิบัติน้ำท่วมของประชาชนในชุมชนคลองมหาสวัสดิ์ จังหวัดนครปฐม ในปี พ.ศ. 2561 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมในการเตรียมพร้อมรับมือภัยพิบัติ น้ำท่วมอยู่ระดับสูง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประชาชนในพื้นที่คลองมหาสวัสดิ์เคยมีประสบการณ์ ภัยพิบัติน้ำท่วมใหญ่ในปี 2554 ส่งผลให้มีความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมในการเตรียมพร้อม รับมือภัยพิบัติอยู่ระดับดี

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ระดับการรับรู้ความเสี่ยงภัยพิบัติในพื้นที่อยู่อาศัย กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับการรับรู้ ความเสี่ยงภัย พิบัติในพื้นที่อยู่อาศัยอยู่ระดับต่ำ ร้อยละ 37.56 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในพื้นที่ จังหวัดภาคเหนือเป็น พื้นที่ที่ไม่ค่อยการเกิดภัยธรรมชาติ หรือภัยพิบัติ จากมนุษย์ระดับรุนแรง จึงทำให้ กลุ่มตัวอย่างมีระดับ การรับรู้ความเสี่ยงภัยพิบัติในพื้นที่อาศัย อยู่ระดับต่ำ ถึงแม้ว่าจะมีการเกิดภัยพิบัติทั้งจากธรรมชาติ และจากมนุษย์อยู่บ้านในประเทศไทย ส่วนใหญ่ภัยธรรมชาติที่เกิดไม่รุนแรง (ศูนย์อุตุนิยมวิทยาภาคใต้ฝั่งตะวันออก, 2010) หรือภัยพิบัติจากมนุษย์เช่น เหตุการณ์กราดยิง (Thai PBS, 2563; BBC NEWS ไทย., 2022; BBC NEWS ไทย., 2023; ไทยรัฐออนไลน์:กราดยิง, 2567) เกิดขึ้นนอกพื้นที่จังหวัดภาคเหนือ อาจส่งผลให้กลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้ถึงความเสี่ยงภับพิบัติในพื้นที่อยู่ระดับต่ำ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า ความรู้และความตระหนักเกี่ยวกับความเสี่ยง จากภัยพิบัติเป็นปัจจัยทำนาย การรับรู้ความเสี่ยงภัยพิบัติในพื้นที่อาศัย (Beta = 0.11, p-value <0.05) สามารถทำนาย

ได้ร้อยละ 11.00 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการมีความรู้ความเข้าใจส่งผลต่อการปฏิบัติที่ถูกต้องเมื่อต้องปฏิบัติ อธิบายได้ด้วยทฤษฎี KAP (Alsaleh et al., 2023) ที่อธิบายความสัมพันธ์ระหว่าง ความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรม

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากผลการศึกษา พบว่าชุมชนที่เคยประสบกับภัยพิบัติทั้งจากธรรมชาติหรือจากมนุษย์มีระดับความรู้และการตระหนักเกี่ยวกับความเสี่ยงสูงกว่าชุมชนที่ไม่ค่อยประสบภัย อันเป็นผลมาจากประสบการณ์จริงของภัยพิบัติในพื้นที่นั้น ทำให้มีการรับรู้ความเสี่ยงที่สูงขึ้น ในขณะที่ชุมชนในพื้นที่ที่มีความเสี่ยงต่ำมักมีการรับรู้ความเสี่ยงที่ต่ำ

ความรู้และการตระหนักมีบทบาทสำคัญในการทำนายพฤติกรรมในการเตรียมพร้อมและการตอบสนองต่อภัยพิบัติ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการศึกษาและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการเสริมความทนทาน นอกจากนี้ การประยุกต์ใช้ทฤษฎี KAP พิสูจน์ให้เห็นถึงประสิทธิภาพในการเข้าใจและส่งเสริมพฤติกรรมการเตรียมพร้อมในชุมชน

นอกเหนือจากนี้ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยสามารถนำไปใช้ในการพัฒนานโยบายที่เน้นการเตรียมพร้อม ในพื้นที่ที่มีลักษณะคล้ายกัน โดยเน้นการจัดทำโปรแกรมการศึกษาและการจัดสรรทรัพยากรเพื่อเสริมความแข็งแรงของชุมชนต่อภัยพิบัติทั้งจากธรรมชาติและจากมนุษย์

ความรู้และความตระหนัก เกี่ยวกับความเสี่ยงจากภัยพิบัติ อยู่ระดับต่ำ	
การรับรู้ความเสี่ยงจากภัยพิบัติอยู่ระดับต่ำในพื้นที่ที่ไม่ค่อยมีการเกิดภัยพิบัติ	ประชาชนในพื้นที่ที่เคยมีการเกิดภัยพิบัติมีความพร้อมในการรับมือการเกิดภัยพิบัติสูงกว่า
ใช้ทฤษฎี KAP ในการทำนายการรับรู้ความเสี่ยงภัยพิบัติ	ส่งผลต่อการกำหนดนโยบาย การเตรียมพร้อมรับมือภัยพิบัติ

ภาพที่ 2 แสดงถึงความสัมพันธ์ที่พบในการวิจัย

สรุป

กลุ่มตัวอย่างมีความรู้และความตระหนักเกี่ยวกับความเสี่ยงจากภัยพิบัติ อยู่ระดับ ปานกลาง ร้อยละ 49.08 การรับรู้ความเสี่ยงภัยพิบัติในพื้นที่อยู่อาศัย กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับ การรับรู้ ความเสี่ยงภัยพิบัติในพื้นที่อยู่อาศัยอยู่ระดับต่ำ ร้อยละ 37.56 ความรู้และ ความตระหนัก เกี่ยวกับความเสี่ยงจากภัยพิบัติ เป็นปัจจัยทำนายการรับรู้ความเสี่ยงภัย พิบัติในพื้นที่อาศัย สามารถทำนายได้ร้อยละ 11.00

สรุปได้ว่าระดับความรู้และความตระหนักเกี่ยวกับภัยพิบัติของประชาชนมีความสัมพันธ์กับประสบการณ์ที่เคยพบเจอภัยพิบัติ และปัจจัยนี้มีผลต่อการปฏิบัติตัวในสถานการณ์ฉุกเฉิน การศึกษานี้

ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการเพิ่มพูนความรู้และการเตรียมพร้อมเพื่อรับมือกับภัยพิบัติในทุกพื้นที่ แม้ว่าอาจไม่เคยเกิดภัยพิบัติใหญ่ก็ตาม

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีขอเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1-3 พบว่า ควรเพิ่มการอบรมและการให้ความรู้เกี่ยวกับการเตรียมพร้อมรับมือภัยพิบัติ โดยเฉพาะในพื้นที่ที่ไม่เคยเกิดภัยพิบัติใหญ่ ควรใช้ประสบการณ์จากพื้นที่ที่เคยประสบภัยพิบัติ มาเป็นแนวทางในการเตรียมพร้อมรับมือในพื้นที่ที่ยังไม่เคยประสบภัย ควรเพิ่มเนื้อหาเกี่ยวกับ การเตรียมพร้อมรับมือภัยพิบัติในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้เด็กและเยาวชนมีความรู้และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อให้พร้อมรับมือสถานการณ์ฉุกเฉินที่อาจเกิดขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาวิจัยในพื้นที่อื่นๆ เพื่อเปรียบเทียบและหาปัจจัยที่ส่งผลต่อความรู้และความตระหนักเกี่ยวกับภัยพิบัติในแต่ละพื้นที่

เอกสารอ้างอิง

ฐิติรัตน์ ทองม่วง, สุภามาศ ผาติประจักษ์ และนพวรรณ เปียซื่อ. (2561). ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมในการเตรียมพร้อมรับมือภัยพิบัติน้ำท่วมของประชาชนในชุมชนคลองมหาสวัสดิ์ จังหวัดนครปฐม. *วารสารพยาบาล* ,67(3), 46-54.

ไทยรัฐออนไลน์, 2567. *กราดยิง.* ค้นเมื่อ 22 มิ.ย. 2567 จาก: https://www.thairath.co.th/tags/กราดยิง

ปาริสุทธิ์ สีทองดี, ศิริลักษณ์ บ่อสร้าง, กิรณา คำสิงห์นอก, กรองจิต กิติกาศ, อนุสรา โพธิ์ศรี และวรรโณบล ควรอาจ. [อินเตอร์เน็ต]. *เมืองรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ : เมืองเชียงราย. 2559.* 1-62. ค้นเมื่อ 22 มิ.ย. 2567. จาก: https://www.tei.or.th/thaicityclimate/public/work-5.pdf

ภารดี เทพคายน. (2565). การศึกษาระดับการรับรู้และความเข้าใจของบุคลากรสายสนับสนุน สถาบันบัณฑิตพัฒนบริศาสตร์ต่อนโยบายความเป็นเลิศด้านการปฏิบัติงานและพฤติกรรม ที่สอดคล้องกับนโยบายความเป็นเลิศด้านการปฏิบัติงาน. สำนักงานอธิการบดี สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. 1-77. ค้นเมื่อ 8 ส.ค. 2567 จาก: https://www.km.nida.ac.th/th/images/PDF/research/paradeere164.pdf

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. (2555). *บทที่ 2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวข้อง.* ค้นเมื่อ 8 ส.ค. 2567 จาก: https://archive.lib.cmu.ac.th/full/T/2555/poleco20955cs_ch2.pdf

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม. (2564). *ทฤษฎีกระบวนการทางสมองในการประมวลข้อมูล* ค้นเมื่อ 8 ส.ค. 2567 จาก: http://courseware.npru.ac.th/admin/files/20210902151835_62ca2366c5343b5ca6d1feb4a83846b3.pdf

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์. (2566). *บทที่ 4 การรับรู้ (Perception).* ค้นเมื่อ 8 ส.ค. 2567 จาก: http://blog.bru.ac.th/wp-content/uploads/bp-attachments/

ศูนย์อุตุนิยมวิทยาภาคใต้ฝั่งตะวันออก. 2010. [อินเตอร์เน็ต]. *ภัยธรรมชาติในประเทศไทย.* 1-53. ค้นเมื่อ 5 ก.ค. 2567. จาก: http://www.songkhla.tmd.go.th/attachment/images/Disas.pdf

สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย ร่วมกับ Institute for Social and Environmental Transition (ISET). *กรณีศึกษา: งานวิจัยในประเทศไทยด้านการรับมือของเมืองกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ. 2557.* 1-13. ค้นเมื่อ 22 มิ.ย. 2567. จาก: https://wesd.kku.ac.th/wp-content/uploads/2018/06/1496976311.pdf

สายฝน สุเอียนทรเมธี. 2015. Disaster Management: Lesson Learned from Japan. *GMSARN International Journal, 9, 83-92.*

สร้อยสุดา เกสรทอง และคณะ. *รายงานฉบับสมบูรณ์การศึกษาความเปราะบางและการปรับตัวด้านสุขภาพอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ กรณีผลกระทบจากอุทกภัย.* กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข 2558. ค้นเมื่อ 22 มิ.ย. 2567. จาก: https://hia.anamai.moph.go.th/web-upload/12xb1c83353535e43f224a05e184d8fd75a/m_magazine/35644/2896/file_download/a657052a80e15f220b11be1d4e17972d.pdf

Alsaleh, F, M., Muna, E., Zahra, K. A., & Abdallah, Y. N. (2023). Perceived Knowledge, Attitude,and Practices (KAP) and Fear toward COVID-19 among Patients with Diabetes Attending Primary Healthcare Centers in Kuwait. *Int J Environ Res Public Health. 20(3):* 2369.

Bhandari, A.K.C., & Takahashi, O. (2022). Knowledge, attitude, practice and perceived and perceived barriers of natural disaster preparedness among Nepalese immigrants residing in Japan. *BMC Public Health, 22(1), 429.*

BangkokPost. (2012). *How preparing for disasters is critical for Apec economies.* [cite 2024 Jun 22]. Available from: https://www.bangkokpost.com/business/general/326571/how-preparing-for-disasters-is-critical-for-apec-economies

BangkokPost. (2013). *Ready for anything.* [cite 2024 Jun 22]. Retrieved from. https://www.bangkokpost.com/life/social-and-lifestyle/356347/ready-for-anything

BBC NEWS ไทย. 2022. *เหตุกราดยิงศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จ.หนองบัวลำภู ติดอันดับกราดยิงสังหารในโรงเรียนร้ายแรงสุดในโลก.* ค้นเมื่อ 22 มิ.ย. 2567 จาก:https://www.bbc.com.

BBC NEWS ไทย. 2023. [อินเตอร์เน็ต]. *เรารู้อะไรแล้วบ้าง เหตุเด็กชาย 14 ปี ก่อเหตุยิงกลางห้างพารากอน.* ค้นเมื่อ 22 มิ.ย. 2567 จาก: https://www.bbc.com/thai/articles/c0v7gqpxlqlo

Bloom, B. S., Madaus, G. F., & Hastings, J. T. (1971). Handbook on Formative and Summative Evaluation of Student Learning. McGraw-Hill.

National Disaster Prevention and Mitigation Committee. (2015). *This National disaster Risk Management Plan (2015).* [cite 2024 Jun 22]. Available from: https://www.disaster.go.th/upload/download/file_attach/584115d64fcee.pdf

Our World in Data. [Internet]. *Death rate from road injuries, 1980 to 2021.* [cite 2024 Jun 22]. Available from: https://ourworldindata.org/grapher/death-rates-road-incidents?tab=chart&country=THA~OWID_WRL

Musigapong, P. (2013). Knowledge, Attitudes and Practices Relating to Fire Prevention among Students in the Elementary Schools of Muang Nakhon Ratchasima, Thailand. *Journal of Educational and Social Research*; 3(7).

Phongphuttha, W. (2021) *Safety Concept of Prehospital Care.* [cite 2024 Jun 22]. Retrieved from: https://em.kkh.go.th/advance_pic_aec4/4thAEC_safety%20prehosp.pdf

Songlar, T., Pussadee La-or,N.P., Chomchoe, C. and Khunthason, S. (2019), "Knowledge, attitude and practice (KAP) of earthquake preparedness amongst the elderly in risk areas: Chiang Rai, Thailand", *Journal of Health Research*; 33(1), 2-13.

Thai PBS. (2563). 4 ปี เหตุการณ์กราดยิงโคราช กับการถอดบทเรียน จนอยากถอดใจ? ค้นเมื่อ 22 มิ.ย. 2567 จาก: https://www.thaipbs.or.th/now/content/787

Uakarn, C., Chaokromthong, K., & Sintao, N. (2021). Sample size estimation using Yamane and Cochran and Krejcie and Morgan and Green Formulas and Cohen Statistical Power Analysis by G*Power and Comparisons. Apheit International Journal, 10(2), 76-88.

Wang, J., Lu, C., Mengying, Y and Jiangtao, H. (2020). Impact of knowledge, attitude, and practice (KAP)-based rehabilitation education on the KAP of patients with intervertebral disc herniation. Ann Palliat Med, 9 (2),338

World Health Organization Geneva 2005. [Internet]. *Prehospital trauma care systems.* [cite 2024 Jun 22]. Retrieved from: https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/43167/924159294X.pdf?sequence=1

Qiquan, Z. (2021). *The Logic of China's New School Reforms: Chapter 3 The KAPTheory. Brill's Series on Chinese Education, 5, 38–50.Retrieved from*: https://brill.com/display.